

KORONAPANDEMIAN VAIKUTUKSET KULTTUURIALALLA

Raportti kyselyn vastauksista

VALTIONEUVOSTON JULKAISUJA 2020:14

vn.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Valtioneuvoston julkaisu 2020:14

Koronapandemian vaikutukset kulttuurialalla

Raportti kyselyn vastauksista

Valtioneuvosto

ISBN PDF: 978-952-287-902-8

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtioneuvosto	26.05.2020
Tekijät	Opetus- ja kulttuuriministeriö kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto	
Julkaisun nimi	Koronapandemian vaikutukset kulttuurialalla. Raportti kyselyn vastauksista	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtioneuvoston julkaisuja 2020:14	
ISBN PDF	978-952-287-902-8	ISSN PDF 2490-0966
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-902-8	
Sivumäärä	27	Kieli suomi
Asiasanat	taide, kulttuuri, luovat toimialat, koronavirukset	
Tiivistelmä	<p>Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti 20.4.–26.4.2020 kyselyn koronapandemian ja sen pitkittymisen vaikutuksista taiteen, kulttuurin ja luovien alojen toimijoiden toimintaan. Kyselystä saatavien tietojen avulla ministeriö pyrki muodostamaan ajantasaista tilannekuvaa poikkeustilanteen vaikutuksista toimialalla.</p> <p>Kyselyn tulosten perusteella koronapandemia on vaarantanut oleellisesti taiteen, kulttuurin ja luovien alojen toimintaa. Tilanteen ei arvioida lähiaikoina parantuvan. Kyselyyn vastasi n. 1600 toimialan toimijaa, ja heidän arvioihinsa perustuvat yhteenlasketut nettotulonmenetyksensä kevään osalta ovat noin 130 miljoonaa euroa. Todellisuudessa summa on suurempi, sillä vastaajat edustavat vain osaa alasta.</p> <p>Arvioitaessa koronapandemian vaikutuksia toimintaan tähän saakka puolet vastaajista katsoi toimintansa vaarantuneen olennaisesti. Yhdelle neljännekselle vastaajista pandemia on aiheuttanut merkittäviä muutoksia toimintaan ja yhdelle neljännekselle vain pieniä muutoksia. Vastaajat arvioivat tilanteen muuttuvan huonommaksi seuraavan kolmen kuukauden aikana, mutta paranevan loppuvuonna.</p> <p>Vastausten edustavuus vaihtelee taiteenaloittain, mikä vaikeuttaa alojen keskinäistä vertailua.</p>	
Kustantaja	Valtioneuvosto	
Julkaisun jakaja/ myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Statsrådet	26.05.2020	
Författare	Undervisnings- och kulturministeriet Kultur- och konstpolitiska avdelningen		
Publikationens titel	Coronapandemins effekter på kulturområdet. Rapport om enkätsvar		
Publikationsseriens namn och nummer	Statsrådets publikationer 2020:14		
ISBN PDF	978-952-287-902-8	ISSN PDF	2490-0966
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-902-8		
Sidantal	27	Språk	finska
Nyckelord	konst, kultur, kreativa branscher, coronavirus		
Referat	<p>Undervisnings- och kulturministeriet genomförde 20.4 –26.4.2020 en enkät om hur den utdragna coronapandemin påverkar aktörernas verksamhet inom konst, kultur och kreativa branscher. Ministeriet hade som mål att skapa en aktuell lägesbild av undantagssituationens konsekvenser för branschen med hjälp av uppgifterna i enkäten.</p> <p>Coronapandemin har enligt enkätresultaten äventyrat konstens, kulturens och de kreativa branschernas verksamhet på ett väsentligt sätt. Situationen bedöms inte bli bättre inom den närmaste framtiden. Enkäten besvarades av ca 1600 aktörer inom branschen, och deras sammanlagda nettoinkomstbortfall under våren, som baserar sig på deras uppskattningar, uppgår till ca 130 miljoner euro. I verkligheten är beloppet större, eftersom svarandena endast representerar en del av branschen.</p> <p>Vid bedömningen av koronapandemiens konsekvenser för verksamheten hittills ansåg hälften av svararna att verksamheten hotas på ett väsentligt sätt. För en fjärdedel av svararna har pandemin orsakat betydande förändringar i verksamheten och för en fjärdedel endast små förändringar. Svararna bedömer att situationen försämras under de följande tre månaderna, men att den kommer att förbättras i slutet av året.</p> <p>Svararnas representativitet varierar beroende på konstområde, vilket gör det svårare att jämföra olika branscher sinsemellan.</p>		
Förläggare	Statsrådet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Finnish Government	26 May 2020	
Authors	Ministry of Education and Culture Department for Art and Cultural Policy		
Title of publication	Effects of the COVID-19 pandemic on the cultural sector. Report on the responses to the survey		
Series and publication number	Publications of the Finnish Government 2020:14		
ISBN PDF	978-952-287-902-8	ISSN (PDF)	2490-0966
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-902-8		
Pages	27	Language	Finnish
Keywords	arts, culture, creative industries, coronaviruses		
<p>Abstract</p> <p>On 20–26 April 2020, the Ministry of Education and Culture conducted a survey on the effects of the COVID-19 pandemic and its prolonged duration on the activities of operators in the arts, culture and creative industries. Using the information obtained from the survey, the Ministry's goal was to provide an up-to-date picture of the effects of the exceptional situation on the sector.</p> <p>The findings of the survey show that the COVID-19 pandemic has significantly jeopardised the activities of the arts, culture and creative industries. The situation is not expected to improve in the near future. Around 1,600 operators responded to the survey, and their estimated net income losses for the spring amount to approximately EUR 130 million. In reality, the amount is higher because the respondents represent only part of the sector.</p> <p>When asked to assess the effects of the COVID-19 pandemic on their activities so far, half of the respondents felt that their activities had been essentially compromised. One quarter of the respondents stated that the pandemic had caused significant changes in their activities, while another quarter reported only minor changes. The respondents estimated that the situation would deteriorate over the next three months but would improve in the latter part of the year.</p> <p>The representativeness of the responses varies by creative field, which makes comparisons between the fields more difficult.</p>			
Publisher	Finnish Government		
Distributed by/ Publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Sisältö

1	Yleiskuva	8
1.1	Kyselyn toteutus ja vastaajat	8
1.2	Keskeisimmät havainnot	9
2	Kyselyn vastaajat	12
2.1	Toimijatyypeittäin.....	12
2.2	Toimialoittain	12
3	Toimintakyky koronakriisin aikana	13
3.1	Arvio siitä, miten vastaajan edustama toimija on pystynyt ja pystyy jatkossa huolehtimaan tehtävästään koronapandemian aikana	13
4	Arvio taloudellisista vaikutuksista 15.3.–31.5.2020	14
4.1	Nettotulonmenetykset.....	14
4.2	Lomautukset.....	14
4.3	Irtisanomiset	15
5	Arvio taloudellisista vaikutuksista 1.6.–31.8.2020	16
5.1	Nettotulonmenetykset.....	16
5.2	Lomautukset.....	16
5.3	Irtisanomiset.....	17
6	Tekijänoikeustulot	18
7	Tilanne toimialoilla	19
8	Poikkeusoloissa kehitettävät uudet digitaaliset ja muut palvelut	26

1 Yleiskuva

1.1 Kyselyn toteutus ja vastaajat

Opetus- ja kulttuuriministeriö teetti 20.4.–26.4.2020 taide- ja kulttuurialan toimijoille verkkokyselyn koronapandemian vaikutuksista yhteisöjen ja yksilöiden toimintaan. Kyselystä saatavien tietojen avulla ministeriö pyrki muodostamaan ajantasaista tilannekuvausta poikkeustilanteen vaikutuksista toimialalla. Tietoja kerättiin sekä nopeiden johtopäätösten ja politiikkatoimien muodostamisen tueksi että pidemmän aikavälin politiikan ja toiminnan suunnittelemiseksi.

Kysely kohdistui julkisyhteisöille, yhdistyksille ja säätiöille, yritykselle sekä yksityishenkilöille ja työryhmille. Kyselyyn vastattiin julkisen internet-linkin kautta. Kyselyn kokonaisvastaajamäärä oli 1559.

Kyselyn vastaukset välitettiin analysoitavaksi taiteenalakohtaisille valtakunnallisille toimijoille, jotka laativat sanallisista vastauksista yhteenvedot ja lähettivät ne ministeriöön. Yhteenvetoja on hyödynnetty tätä raporttia laadittaessa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteutti kyselyn 4.5.–15.5.2020 koronan vaikutuksista kuntien kulttuuritoimintaan. Museoliitto ja Museovirasto toteuttivat yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa 30.3.–6.4.2020 koronan vaikutuksista ammatillisesti hoidetuille museoille kyselyn, jonka tuloksista on lisätietoja sitä koskevassa tiedotteessa [Koronakriisi uhkaa museoiden taloutta, mutta ei vie tehtäviä](#). Kyseiset toimijat tai yleiset kirjastot eivät sisälly tämän kyselyn vastaajajoukkoon.

Kyselyn vastauksia tulkittaessa on otettu huomioon, että vastausten edustavuus vaihtelee taiteenaloittain, mikä vaikeuttaa alojen välistä vertailua. Vastaajista saattaa puuttua suuriakin taiteen ja kulttuurin toimijoita. Kyselyn lyhyt vastausaika vähensi osaltaan vastausten määrää. Näiden syiden vuoksi kyselyn tuloksiin on suhtauduttava suuntaa-antavina.

Kyselyssä pyydettiin vastaajien arviota kahdelta eri ajanjaksolta: 15.3.–31.5.2020, jolloin toiminnan rajoitukset ovat täysimääräisesti voimassa ja 1.6.–31.8.2020, jonka oletuksena oli, että toiminnan rajoitukset jatkuvat ainakin kauden loppuun. Kyselyn toteutuksen jälkeen hallitus on tehnyt päätöksiä kulttuurialan toiminnan vaiheittaisesta ja osittaisesta avaamisesta kesäkuun alusta alkaen.

Yritykset, yhdistykset ja säätiöt sekä yksityishenkilöt ja työryhmät kokevat tehtäviensä toteutumisen vaarantuvan tai edellyttävän merkittäviä muutoksia toimintaan. Julkisyhteisöjenkin tulee tehdä muutoksia toimintaansa, mutta niillä tehtävän toteutumisen vaarantuminen merkittävästi on vähäisempää.

Tekijänoikeustulojen menetykset eivät näy vielä keväällä ja kesällä oikeudenhaltijoiden tilityksissä, mutta näkyvät syksyllä ja osin tulevana vuosina. Tulonmenetyksiä tulee näkymään myös pidemmällä aikavälillä hitaammin, esimerkiksi ulkomailta tuloutuvien tekijänoikeustulojen suhteen.

Eri taiteen ja kulttuurin aloilla koronapandemian vaikutuksissa on paljon yhtäläistä, mutta on myös alakohtaisia erityispiirteitä. Ovien sulkeutuminen ja siten toiminnan pysähtyminen yhdistää mm. elokuva-, teatteri-, tanssi-, sirkus- ja musiikkialoja. Vaikutukset koskevat laajasti muitakin ammattiryhmiä kuin alan näkyvimpiä toimijoita, kuten esiintyjä. Toiminnan peruuntuminen tai siirtyminen aiheuttaa eri osapuolten keskinäisriippuvuuksien vuoksi mittavia sopimuksellisia, aikataulullisia ja logistisia haasteita, joiden vaikutuksesta useiden organisaatioiden tilanne vaikeutuu ja kulttuurialalla työskentelevien ammattilaisten toimeentulo heikentyy. Etenkin teattereissa kiinteistökustannukset ovat suurina toiminnan pysäytyksestä huolimatta.

Museoissa muuta kuin näyttely- ja yleisötoimintaa on pystytty jatkamaan, mutta taloudelliset menetykset ovat suuria. Museoiden avautuessa tulojen kertyminen alkaa palautua asteittain, mutta jää normaalista tasosta jälkeen ja vaikeuttaa edelleen erityisesti yksityisten, omista tuloista erityisen riippuvaisten museoiden toimintaa. Ammatillisten museoiden osalta toteutettiin erillinen kysely 30.3.–6.4.2020 yhteistyössä Museoviraston ja Suomen museoliiton kanssa.

Visuaalisten taiteiden ja kirjallisuuden aloilla koronapandemian välittömät seuraukset eivät ole niin näkyviä kuin esittävisissä taiteissa, mutta huomattavan suuria. Visuaalisissa taiteissa koetaan, että alan perusrahoituksen niukkuuden takia yksittäistenkin tulonlähteiden ehtymisen vaikutus voi olla dramaattista. Kirjallisuudessa vaikuttavat erityisesti painettujen kirjojen myynnin romahtaminen ja erilaisten ”keikkojen” peruuntuminen.

Freelancereiden, yksinyrittäjien ja muiden eri tukijärjestelmissä normaalistikin väliin puotavien ryhmien asema yhdistää monia aloja. Jos alalla on yritysmuotoista toimintaa, se tuo mukanaan omia erityispiirteitään, samoin mm. elokuva- ja musiikkialoilla kansainväliset tuotannot, toiminnot ja muut sidokset. Muotoilussa ja arkkitehtuurissa asiakasyritysten ja muiden alojen vaikutukset heijastuvat ja mahdollinen voimakas yleinen laskusuhdanne nähdään uhkana. Käsityöalalla vaikuttavat kivijalkakauppojen vaikeudet ja turistivirtojen ehtyminen.

Kulttuuritapahtumia on ollut keväällä vähän, mutta kesäkaudelta käytännössä kaikki taide- ja kulttuurifestivaalit on peruttu heinäkuun loppuun asti ja suuri osa elokuun festivaaleista tekee samoin. Epätietoisuus on suurta myös jatkon suhteen. Alalla tuodaan esiin, että tapahtumien peruminenkin vaatii työtä, minkä vuoksi lomautukset siirtyvät tuonnemmaksi.

Lastenkulttuurikeskuksista julkisen sektorin ylläpitämät ovat yhdistys- ja säätiöpohjaisia keskuksia paremmassa asemassa. Kuntatalouden heikentymisen ennakoidaan jatkossa vaikeuttavan taiteen perusopetuksen järjestämistä ja perheiden heikentyneen taloustilanteen vaikuttavan oppilasmääriin. Myös ulkomailla toimivat kulttuuri-instituutit olivat kyselyssä mukana. Niissä kohdemaan tilanne on vaikuttanut akuuttiin tilanteeseen ja vaikuttaa myös siihen, miten ja milloin toimintaa voidaan normalisoida.

Digitaalisia palveluita ja toimintoja on lisätty kaikilla aloilla. Niiden, kuten striimausten, koetaan olevan tärkeitä erityisesti yleisösuhteen säilymisen kannalta, vaikka tuloja ei juurikaan synny. Taiteen perusopetuksessa ja mm. sirkus- ja tanssitaiteen opetuksessa siirryttiin mahdollisuuksien mukaan etäopetukseen.

Kesäkauden osalta tuloksia tukittaessa on huomioitava, että kyselyn ajankohdan jälkeen hallitus on tehnyt päätöksiä kulttuurialan toiminnan vaiheittaisesta ja osittaisesta avaamisesta kesäkuun alusta alkaen.

2 Kyselyn vastaajat

2.1 Toimijatyypeittäin

	Lukumäärä	Prosentti
yhdistys	625	40 %
yksityishenkilö, työryhmä tai toiminimi	425	27 %
yritys	279	18 %
julkisyhteisö	138	9 %
säätiö	55	4 %
muu	36	2 %

Taulukko 1. Vastaajat toimijatyypeittäin

Vastaajista suurin osa edusti yhdistyksiä ja säätiöitä (44%), yksityishenkilöitä, työryhmän jäseniä tai toiminimiä oli 28%, yrityksiä edusti 18% ja julkisyhteisöjä 9%.

2.2 Toimialoittain

	Lukumäärä	Prosentti
kulttuuriperintöala (seurantalo / paikallismuseo)	372	24 %
musiikki	174	11 %
näyttämötaide (sis. performanssi- ja esitystaide)	155	10 %
muu	134	9 %
elokuva- ja av-ala	110	7 %
visuaaliset taiteet	97	6 %
kirjallisuus	88	6 %
tanssitaide	81	5 %
taiteen perusopetus	64	4 %
kulttuuritapahtuma tai kulttuurifestivaali	60	4 %
taidekäsityö	45	3 %
arkkitehtuuri	44	3 %
sirkustaide	36	2 %
käsityökulttuuri	35	2 %
muotoilu	33	2 %
lastenkulttuuri (lastenkulttuurikeskus / muu lastenkulttuuritoimija)	15	1 %
kulttuuri-instituutti	12	1 %
peliala	3	0 %

Taulukko 2. Vastaajat toimialoittain

Vastaajista suurin (24%) osa edusti kulttuuriperintöalaa (seurantalo tai paikallismuseo), musiikkia edusti 11% ja näyttämötaidetta 10%. Vastausten määrä ja siten edustavuus vaihtelee toimialoittain, mikä on syytä ottaa huomioon niitä tulkittaessa.

3 Toimintakyky koronakriisin aikana

3.1 Arvio siitä, miten vastaajan edustama toimija on pystynyt ja pystyy jatkossa huolehtimaan tehtävästään koronapandemian aikana

	Toteutuu suunnitellusti (muutoksia tekemällä)	Edellyttää merkittäviä muutoksia, mutta tärkeimmiltä osin toteutuu	Tehtävän toteutuminen vaarantuu olennaisesti
Tähän saakka			
Julkisyhteisöt	42 %	32 %	26 %
Yhdistykset ja säätiöt	24 %	28 %	49 %
Yritykset	23 %	21 %	56 %
Yksityishenkilöt ja työryhmät	22 %	22 %	56 %
Muut	31 %	22 %	47 %
Kaikki yhteensä	25 %	25 %	50 %
Seuraavat 3 kk			
Julkisyhteisöt	26 %	37 %	38 %
Yhdistykset ja säätiöt	10 %	31 %	59 %
Yritykset	11 %	25 %	64 %
Yksityishenkilöt ja työryhmät	15 %	25 %	60 %
Muut	17 %	33 %	50 %
Kaikki yhteensä	13 %	29 %	58 %
Seuraavat 6 kk			
Julkisyhteisöt	40 %	36 %	24 %
Yhdistykset ja säätiöt	12 %	44 %	44 %
Yritykset	11 %	32 %	57 %
Yksityishenkilöt ja työryhmät	18 %	32 %	50 %
Muut	22 %	28 %	50 %
Kaikki yhteensä	16 %	37 %	46 %
Seuraavat 12 kk			
Julkisyhteisöt	49 %	26 %	26 %
Yhdistykset ja säätiöt	25 %	41 %	34 %
Yritykset	19 %	39 %	42 %
Yksityishenkilöt ja työryhmät	26 %	41 %	34 %
Muut	28 %	33 %	39 %
Kaikki yhteensä	26 %	39 %	34 %

Taulukko 3. Vastaajien toimintakyky

Arvioitaessa koronakriisin vaikutuksia toimintaan tähän saakka 50% vastaajista katsoi toimintansa vaarantuneen koronapandemian vuoksi olennaisesti, 25% vastaajista korona on aiheuttanut merkittäviä muutoksia toimintaan ja 25% vastaajista korona on aiheuttanut vain pieniä muutoksia. Seuraavan kolmen kuukauden aikana vastaajat arvioivat tilanteen muuttuvan huonommaksi, mutta paranevan vuoden lopun aikana. Vastaajista parhaimmaksi toimintakykynsä koronakriisin aikana tähän saakka arvioivat julkisyhteisöt.

4 Arvio taloudellisista vaikutuksista 15.3.–31.5.2020

4.1 Nettotulonmenetykset

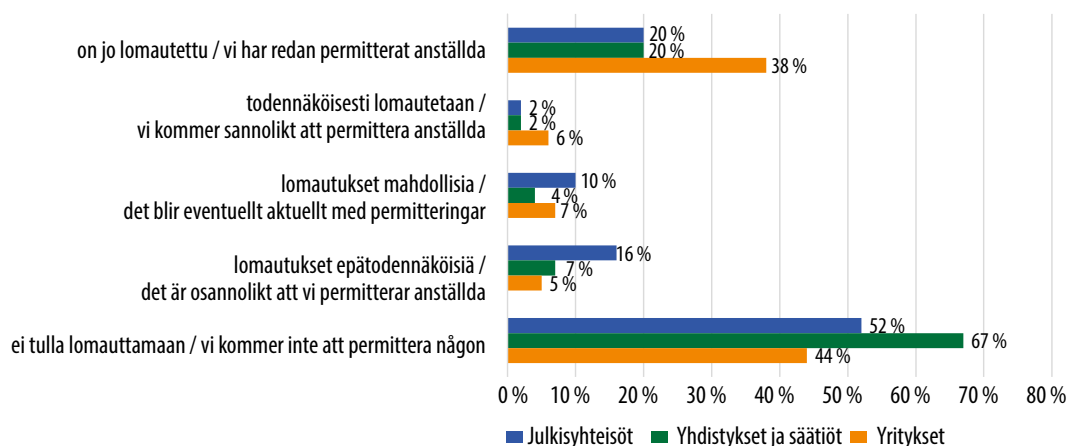
Nettotulonmenetykset on laskettu kaavalla: koronakriisin vuoksi saamatta jääneet tulot vähennettynä koronakriisin vuoksi toteutumattomilla kuluilla. Vastaukset eivät sisällä teki-jänoikeustuloja (ks. luku 6).

	Saamatta jääneet tulot	Toteutumattomat kulut	Nettotulonmenetykset
Julkisyhteisöt	5 629 398	4 177 372	1 452 026
Yhdistykset ja säätiöt	31 146 674	15 360 428	15 786 246
Yritykset	127 133 400	19 384 412	107 748 988
Yksityishenkilöt ja työryhmät	3 019 226	660 822	2 358 404
Muut	4 101 475	2 342 529	1 758 946
Kaikki yhteensä	171 030 176	41 925 564	129 104 612

Taulukko 4. Nettotulonmenetykset 15.3.–31.5.2020

Kyselyyn vastanneista tahoista suurimmat tulonmenetykset kohdistuivat yrityksiin, joiden arvio tulonmenetyksistä on noin 83% koko toimialan tulonmenetyksistä.

4.2 Lomautukset

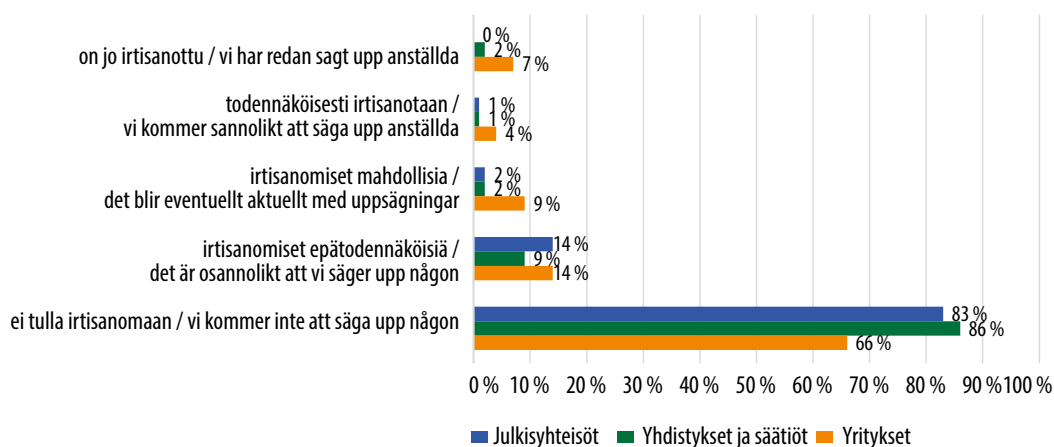
Kuva 2. Lomautukset julkisyhteisöissä, yhdistyksissä ja säätiöissä sekä yrityksissä 15.3.–31.5.2020

	Julkisyhteisöt		Yhdistykset ja säätiöt		Yritykset	
	n	Prosentti	n	Prosentti	n	Prosentti
on jo lomautettu	27	20 %	115	20 %	99	38 %
todennäköisesti lomautetaan	3	2 %	11	2 %	15	6 %
lomautukset mahdollisia	13	10 %	23	4 %	17	7 %
lomautukset epätodennäköisiä	22	16 %	41	7 %	14	5 %
ei tulla lomauttamaan	69	51 %	386	67 %	113	44 %

Taulukko 5. Lomautukset julkisyhteisöissä, yhdistyksissä ja säätiöissä sekä yrityksissä 15.3.–31.5.2020

Lomautuksia oli vastaushetkellä (20.4.–26.4.2020) toimeenpantu joka viidennessä julkisyhteisössä sekä yhdistyksessä ja säätiössä ja 38% yrityksistä. Lomautuksia ja irtisanomisia koskevia vastauksia tulkittaessa on huomioitava, että vastaajissa on paljon vapaaehtoisuuteen perustuvia yhdistyksiä, joilla ei ole palkattua henkilökuntaa.

4.3 Irtisanomiset

Kuva 3. Irtisanomiset julkisyhteisöissä, yhdistyksissä ja säätiöissä sekä yrityksissä 15.3.–31.5.2020

	Julkisyhteisöt		Yhdistykset ja säätiöt		Yritykset	
	n	Prosentti	n	Prosentti	n	Prosentti
on jo irtisanottu	0	0 %	14	2 %	17	7 %
todennäköisesti irtisanotaan	1	1 %	4	1 %	9	4 %
irtisanomiset mahdollisia	2	2 %	13	2 %	23	9 %
irtisanomiset epätodennäköisiä	19	14 %	50	9 %	35	14 %
ei tulla irtisanomaan	111	83 %	485	86 %	167	67 %

Taulukko 6. Irtisanomiset julkisyhteisöissä, yhdistyksissä ja säätiöissä sekä yrityksissä 15.3.–31.5.2020

5 Arvio taloudellisista vaikutuksista 1.6.–31.8.2020

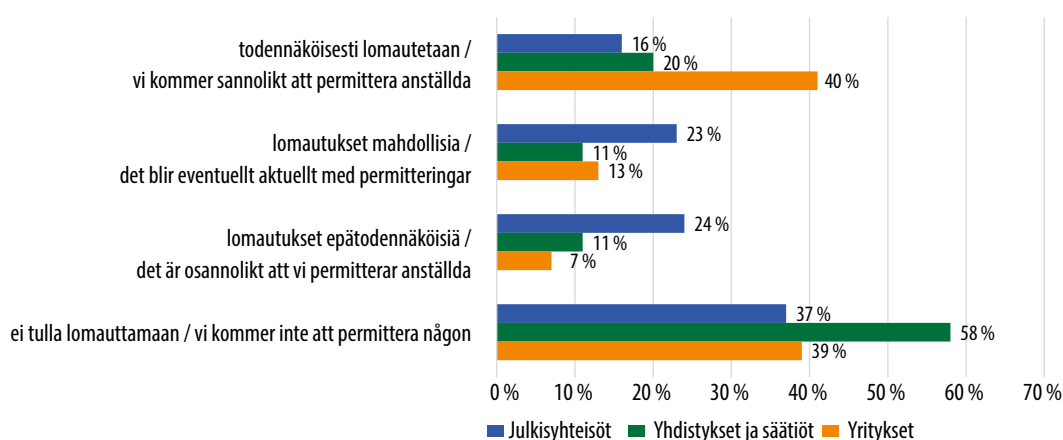
5.1 Nettotulonmenetykset

	Saamatta jääneet tulot	Toteutumattomat kulut	Nettotulonmenetys
Julkisyhteisöt	3 341 400	2 515 906	825 494
Yhdistykset ja säätiöt	42 451 688	17 174 214	25 277 474
Yritykset	104 574 232	18 613 304	85 960 928
Yksityishenkilöt ja työryhmät	3 839 334	1 173 532	2 665 801
Muut	1 004 120	240 700	763 420
Kaikki yhteensä	155 210 768	39 717 656	115 493 112

Taulukko 7. Nettotulonmenetykset 1.6.–31.8.2020. Vastaukset eivät sisällä tekijänoikeustuloja (ks. luku 6)

Kyselyn 1.6.–31.8.2020 välistä ajanjaksoa koskeviin kysymyksiin liittyi oletus, että toiminnan rajoitukset jatkuvat ainakin kauden loppuun. Kyselyn toteutuksen jälkeen hallitus on tehnyt päätöksiä kulttuurialan toiminnan vaiheittaisesta ja osittaisesta avaamisesta kesäkuun alusta alkaen. Näin ollen vastaukset eivät kaikilta osin heijasta todellista tilannetta. Aineiston tulkinta on osoittanut myös, että kyselyn kohdistuminen kahdelle eri ajanjaksolle oli osalle vastaajista epäselvä, ja jälkimmäiselle ajanjaksolle 1.6.–31.8.2020 osuuteen saatiin vähemmän vastauksia. Näistä syistä ajanjaksoa koskevat tiedot ovat vain suuntaa-antavia.

5.2 Lomautukset

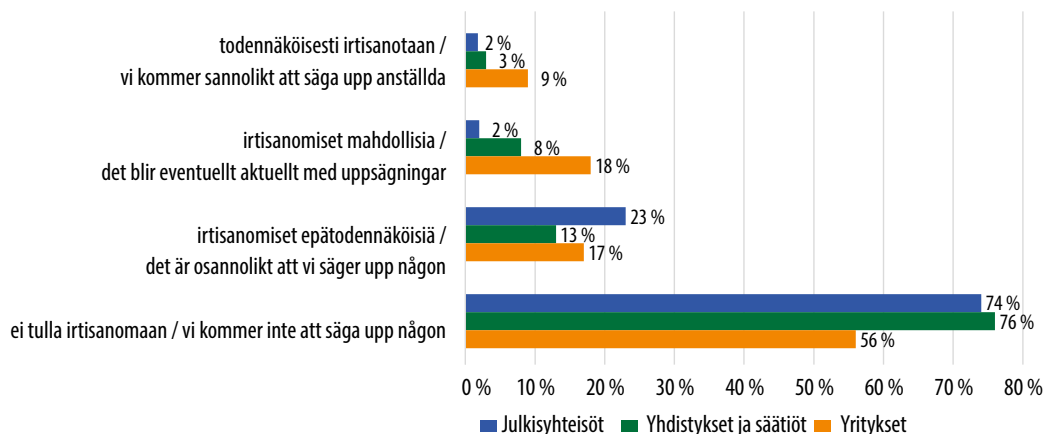
Kuva 4. Lomautukset julkisyhteisöissä, yhdistyksissä ja säätiöissä sekä yrityksissä 1.6.–31.8.2020

	Julkisyhteisöt		Yhdistykset ja säätiöt		Yritykset	
	n	Prosentti	n	Prosentti	n	Prosentti
todennäköisesti lomautetaan	21	16 %	108	20 %	100	40 %
lomautukset mahdollisia	30	23 %	62	11 %	32	13 %
lomautukset epätodennäköisiä	32	24 %	58	11 %	18	7 %
ei tulla lomauttamaan	49	37 %	319	58 %	97	39 %

Taulukko 8. Lomautukset julkisyhteisöissä, yhdistyksissä ja säätiöissä sekä yrityksissä 1.6.–31.8.2020

1.6.–31.8.2020 jaksolla epävarmuus lomautusten todennäköisyydestä kasvaa kevääseen verrattuna.

5.3 Irtisanomiset

Kuva 5. Irtisanomiset julkisyhteisöissä, yhdistyksissä ja säätiöissä sekä yrityksissä 1.6.–31.8.2020

	Julkisyhteisöt		Yhdistykset ja säätiöt		Yritykset	
	n	Prosentti	n	Prosentti	n	Prosentti
todennäköisesti irtisanotaan	2	2 %	14	3 %	23	9 %
irtisanomiset mahdollisia	2	2 %	42	8 %	43	18 %
irtisanomiset epätodennäköisiä	30	23 %	72	13 %	42	17 %
ei tulla irtisanomaan	97	74 %	415	76 %	137	56 %

Taulukko 9. Irtisanomiset julkisyhteisöissä, yhdistyksissä ja säätiöissä sekä yrityksissä 1.6.–31.8.2020

1.6.–31.8.2020 jaksolla epävarmuus irtisanomisten todennäköisyydestä kasvaa kevääseen verrattuna.

6 Tekijänoikeustulot

Valtakunnallisten taiteenalakohtaisten järjestöjen laatimissa yhteenvedoissa arvioitiin koronapandemiasta aiheutuvia muutoksia tekijöille ja muille oikeudenhaltijoille maksettavissa tekijänoikeuskorvauksissa. Poikkeustilanteen vaikutukset näkyvät eri tavoin eri aloilla. Vastauksia saatiin musiikin ja kirjallisuuden osalta.

Musiikkialalla vaikutukset ovat selvästi havaittavissa. Tekijänoikeustulot pienenevät huomattavasti elävän musiikin esityskorvausten jäädessä pois sekä audiovisuaalisten tuotantojen, taustamusiikin käytön ja kaupallisten radioiden ja televisioiden mainosmyynnin vähetessä. Korvausten pienentyminen näkyy viiveellä sekä Teoston että Gramexin edustamien oikeudenhaltijoiden tilityksissä. Arvio on, että musiikkialan tekijänoikeustulot pienenevät vuoden 2020 aikana yhteensä noin 11–14 miljoonaa euroa suhteessa aiempiin vuosiin. Tekijänoikeustulon väheneminen näkyy oikeudenhaltijoiden tilityksissä viiveellä syksyllä ja tulevina vuosina.

Kirjallisuuden alalla koronapandemian vaikutukset kustantajien, kirjakauppojen ja kirjastojen toimintaan vaikuttavat myös kirjailijoiden tulonmuodostukseen. Koronapandemian vaikutukset kirjojen myyntituloihin ilmenevät kirjailijoille käytännössä vasta huhti-toukokuussa 2021, kun myyntitilitykset vuodelta 2020 maksetaan kirjailijoille.

Näytösten peruutuksista aiheutuu tulonmenetyksiä näytelmäkirjailijoille ja kirjailijoille, joiden teoksia on dramatisoitu esitettäväksi. Menetykset riippuvat produktioiden koosta ja vaihtelevat paljon. Peruuntuneiden teatteriesitysten vuoksi kirjailijoiden saamatta jääväksi tekijänoikeustuloksi on vastauksissa arvioitu n. 430 000 euroa kuukaudessa.

7 Tilanne toimialoilla

Arkkitehtuurin alan yleiskuva on vastausten perusteella kaksijakoinen. Osan (30%) vastaajista mukaan toiminta on koronapandemiasta huolimatta pysynyt vakaana ja muuttumattomana etätöihin siirtymistä lukuun ottamatta. Kolmannes vastaajista (32%) kertoi hankkeiden keskeytymisestä tai toiminnan pysähtymisestä ja siksi lomautuksiakin on tapahtunut. Erityisesti pienten toimijoiden keskuudessa akuutin tilanteen vaikutus toimintaan koetaan hyvin negatiivisena. Yleisesti uhkana alalla pidetään mahdollista voimakasta laskusuhdannetta, jolloin rakentaminen pysähtyy eikä suunnittelua tilata.

Lisätietoja: Arkkitehtuurin tiedotuskeskus Archinfo

Elokuva-alalla teattereiden toiminta on täysin pysähtynyt ja henkilökunta on lomautettu. Liikevaihtoa ei synny, mutta kiinteät kulut rasittavat teattereiden ylläpitäjiä. Myös elokuvien levittäjät ja maahantuojat jäävät ilman tuloja. Epävarmuutta liittyy myös siihen tilanteeseen, jolloin elokuvateattereita voidaan jälleen avata, kun ei tiedetä, missä määrin katsojat palaavat. Tulevan ohjelmiston suunnittelua ja markkinointia vaikeuttaa ensi-iltojen puute studioiden peruttua niitä. Elokuvan tekijöiden osalta keskeytynneiden tuotantojen kuvausten jatkamisen mahdollisuus ja ajoitus on epävarmaa. Kansainvälisten tuotantojen edistäminen on mahdotonta rajojen ollessa kiinni. Monien yksittäisten av-alan toimijoiden, kuten freelancereina tai yksinyrittäjinä toimivien ohjaajien, kuvaajien, näyttelijöiden sekä ääni-, valo-, pukusuunnittelijoiden, työtilaisuudet ovat peruuntuneet.

Lisätietoja: Suomen elokuvasäätiö

Kirjallisuuden alalla painettujen kirjojen myynti on romahtanut. Yksittäisissä myymälöissä myynti on laskenut jopa 90% (Kirjakauppaliitto 14.4.2020). Kyselyvastausten mukaan ”kirjoittaa voi aina”, mutta muutoin kirjailijoiden töitä – erityisesti vierailut ja yleisötapahtumat sekä opetus- ja muut ”keikat” – on peruuntunut tai siirtynyt epämääräiseen tulevaisuuteen, minkä vuoksi taloudellinen tilanne on huonontunut merkittävästi. Erityisesti tietokirjailijoiden työhön on vaikuttanut se, että arkistot ja kirjastot ovat olleet suljettuina.

Lisätietoja: Suomen kirjailijaliitto, Suomen näytelmä- ja käsikirjoittajien liitto, Finlandssvenska författare förening, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, Suomen tietokirjailijat

Musiikkialan kaikista vastaajista (150 kpl) n. 75% ilmoitti tulonhankinnan ja toiminnan estyneen vakavasti tai kokonaan. Muutamilla vastaajilla koko toiminta on vaarantunut tai konkurssi on edessä. Useimmiten vaikeuksien taustalla on konserttien peruminen, minkä vaikutukset koskevat laajasti muitakin ammattiryhmiä kuin esiintyjiä. Vaikutukset heijastuvat koko vuoden tuloihin, sillä kevät- ja kesäkausi on monille alan toimijoille sesonkiaikaa. Livestriimauksia tehdään kaikissa genreissä, mutta niissä kysyntää ja tarjontaa on vaikea saada kohtaamaan. Monilla toimijoilla vaikutukset tulevat näkymään myös myöhemmin mm. levymyyntin tilityksissä ja tekijänoikeuskorvauksissa ja epävarmuus koskee ainakin

syyskauden projekteja. Pitkät kansainväliset projektit ja sopimusvalmistelut ovat monilla toimijoilla keskeytyneet ja mahdollisesti peruuntuvat. Levymyynnissä tilanne vaikuttaa uusien levyjen julkaisuun ja oheistuotteisiin, joiden myynnit ovat romahtaneet; levyjen verkomyyntiä voidaan edelleen tehdä. Levyjen ulkomaankauppa on hiljentynyt. Joillekin alan toimijoille on ollut mahdollista kehittää uusia ansaintamalleja. Musiikkialan toimijat kokevat olevansa eri tukijärjestelmissä väliinputoajia. Organisaatiot voivat olla paitsi yrityksiä myös mm. yhdistyksiä eivätkä ne siten taivu Business Finlandin eivätkä ELY-keskusten tukiin. Isot yritykset voivat olla puolestaan suomalaisia osakeyhtiöitä, mutta samalla osana kansainvälistä konsernia. Freelancereiden ja yksinyrittäjien turva työttömyyden varalle on huono. Orkestereissa on ollut lomautuksia tai työvelvoitteen keskeyttämisiä.

Lisätietoja: Music Finland ja Suomen sinfoniaorkesterit

Näyttämötaiteessa esitystoiminta on ollut pysähdyksissä. Teatterien tulonmuodostuksessa on suuria teatterikohtaisia eroja. Mitä suurempi on omarahoitusosuus, sitä enemmän koronakriisi vaikuttaa. Vastaavasti mitä suurempi on näyttämöiden täyttöaste, sitä voimakkaammat ovat vaikutukset, kun lipputulot ja muut tuotot jäävät saamatta. Useilla teattereilla on suuret kiinteistökustannukset, jotka juoksevat huolimatta siitä, että esitys- ja muuta tuloa tuottavaa toimintaa ei ole. Yksittäiseltä taiteilijalta ja yksinyrittäjältä peruuntuivat esiintymiskeikat ja vierailusopimukset purkautuivat välittömästi kriisin alkaessa. Kokoontumisrajoitukset rajoittavat myös tulevien tuotantojen täysipainoisia harjoituksia. Kyselyn vastauksissa useimmat toimijat ovat tehneet suunnitelmia sillä oletuksella, että erilaiset rajoitukset puretaan 31.7.2020 mennessä. Mikäli rajoitukset jatkuvat pidemmälle, vaarantuu osalla toimijoista koko esityskausi ja osa teattereissa pohtii syyskaudenkin esitysten peruuntumista. Osalle teattereista kesän esitys- ja muu toimintakausi on merkittävä, ja sen mahdollinen peruuntuminen, on lähes katastrofaalista. Epävarmuutta on myös siitä, miten yleisö uskaltautuu esityksiin rajoitusten päätyttyä. Osalla toimijoista merkittävä osa yleisöistä kuuluu riskiryhmiin. Kouluihin ja päiväkoteihin suunnattu kiertuetoiminta on ollut kevään jäissä eivätkä tavanomaiset tilaajat ole tehneet vierailuesitystilauksia syksyille kuten normaalisti. Pandemia vaikuttaa myös niihin, jotka ovat välillisesti riippuvaisia esitystoimijoista (mm. agentuurit ja muut välittäjäorganisaatiot, näytelmäkirjailijat, alan ammattiliitot, festivaalit). Alan yksinyrittäjiä, itsensäyöllistäjiä ja freelancereita koskevat tätä ryhmää yleisesti koskevat ongelmat ja huolet.

Lisätietoja: Teatterin tiedotuskeskus

Tanssin alalla valtaosa toiminnasta on yleisölle ja asiakkaille suunnattuja palveluja (esitys, opetus, työpaja) ja vaatii ihmisten fyysistä läsnäoloa ja kohtaamista, mistä johtuen tällainen toiminta on ollut pysähdyksissä. Vaikutukset vastaajien talouteen ja toimeentuloon ovat mittavat ja monet pelkäävät toimintansa olevan vaarassa loppua kokonaan. Peruuntumiset ovat vaikuttaneet erityisen voimakkaasti vapaaseen tanssitaidekenttään (ryhmät ja freelancerit), jonka toimijoilla ei ole taloudellisia puskureita ongelmatilanteiden varalle. Esitysten peruunnuttua suurin osa kustannuksista toteutui, mutta lipputulot

jäivät saamatta. Teoksen esittäminen myöhemmin edellyttää uuden tilan vuokraamista ja aiheuttaa osin uusia kustannuksia. Esitysten siirrot tuonnemmaksi lykkäävät puolestaan kyseiseksi ajankohdaksi suunniteltua toimintaa ja uusia ohjelmistopaikkoja tekijöille on entistä vähemmän. Alan freelancereista monella vain osa peruuntuneista töistä on siirtynyt syksyyn tai seuraavaan vuoteen. Alan kansainvälinen kiertuetoiminta on pysähtynyt eikä sen uskota palaavan entiselleen kovin nopeasti. Alalla on vähän vakituisesti työllistäviä organisaatioita, joten irtisanomisia ei siksi ole ollut erityisen paljon. Lomautuksia on ollut kyselyajan puitteissa lähes 30% vastaajista, valtaosa näistä tanssikouluissa ja -oppilaitoksissa. Tanssikoulujen lähiopetus keskeytyi maaliskuun puolivälissä. Kun yksityisten tanssikoulujen pääasiallinen tulonlähde on oppilasmaksut, tämä on joidenkin kohdalla johtanut tulojen loppumiseen täysin ja jopa kassakriisiin.

Lisätietoja: Tanssin tiedotuskeskus

Sirkustaiteessa omat tuotot ovat suhteessa moninkertaiset verrattuna valtion toiminta-avustuksiin tai apurahoihin. Alalle syntyy mittavia ansionmenetyksiä. Kevään kaikki festivaalit, kiertueet ja muut esiintymiset on peruttu. Ongelmana on monilla myös harjoitustilojen puute tulevia mahdollisia esityksiä varten, kun sirkuskoulut ja urheilusalit ovat olleet suljettuina. Opettamistyötä ei ole voinut tehdä. Peruuntuneet residenssit kotimaassa ja kansainvälisesti vaikuttavat ryhmien tuotantoaikatauluihin, suunnitelmiin ja tulevaisuuden tulonmuodostukseen. Residenssit ovat tilattomille sirkusryhmille merkittäviä, tuettuja ajanjaksoja uusien produktioiden suunnittelussa ja valmistelussa. Jos v. 2020 ei ole residenssitoimintaa, ei seuraavina vuosina ole valmiita esityksiä, joiden avulla saada esiintymistuloja. Sirkusalan yrittäjät ovat tyypillisesti yhden tai pari ihmistä työllistäviä pienyrityksiä, ja ne ovat vaikeuksissa. Myös työnantajina toimivien sirkuskoulujen tilanne on haasteellinen: lähiopetusta ei ole voitu antaa eikä etäopetus sovellu erityisen hyvin alalle. Kaikki leiri- ja kurssitoiminta on myös katkolla. Koulut ovat joutuneet lomauttamaan opettajiaan ja irtisanomaan tuntiopettajiaan. Monissa vastauksissa tuodaan esiin, että digitaalisuus soveltuu sirkuksen alalle huonosti.

Lisätietoja: Sirkuksen tiedotuskeskus

Visuaalisten taiteiden alalla koronapandemian välittömät seuraukset eivät ole niin näkyviä kuin esimerkiksi esittävässä taiteissa, mutta vaikutukset ovat kyselyvastausten mukaan yhtä ikävät. Kuvataidealan organisaatioiden heikon perusrahoituksen takia minkä tahansa yksittäisemmän tulolähteen ehtymisen vaikutus voi olla dramaattinen. Yli puolet vastaajista oli kyselyn ajankohtana lomauttanut henkilökuntaa tai oli harkitsemassa sitä. Vain hyvin pieni osa organisaatioista on saanut vuokrahelpotuksia. Organisaatioiden toiminnan sulkeminen vaikuttaa taiteilijoiden toimeentuloon; alan taiteilijoiden toimeentuloa vajaa puolet tulee taiteellisesta työskentelystä. Myös monet muut taiteilijoiden toimeentuloa tuottavat toiminnot ovat pysähdyksissä. Kun taiteilijoiden näyttelyt gallerioissa, biennaaleissa ja taidevälytystapahtumissa (kuten taidemessut) kotimaassa ja ulkomailla on peruttu, on tällä kerrannaisvaikutuksia heidän myöhempään toimeentuloonsa. Valtion

taiteilija-apurahaa tai pitempiaikaista säätiöapurahaa saavat taiteilijat ovat suhteellisesti paremmassa asemassa kuin muut. Sekä taideorganisaatiot että taiteilijat pelkäävät, että valtio, kunnat ja säätiöt tulevat perimään takaisin jo myönnettyjä avustuksia, koska toiminta ei ole voinut toteuttaa avustushakemusten mukaisesti.

Lisätietoja: Frame Contemporary Art Finland

Muotoilun alalla vastaajia oli vähän (33) toimijakentän kokoon nähden, mikä vaikeuttaa tulosten tulkintaa. **Taidekäsityön** edustajista saatiin 45 henkilön aineisto, joka on pienikokoisesta alasta edustavampi otos. Vaikutukset alalla näkyvät sekä muotoilutuotteiden valmistuksessa että myynnissä. Muotoilutuotteita kuluttajille myyville yrityksille suurimpia haasteita ovat olleet myyntitapahtumien ja messujen peruuntumiset sekä oman tai jälleenmyyjien kivijalkakaupankäynnin hiljentyminen samalla, kun kiinteät kulut, vuokra- ja henkilöstökulut juoksevat. Lomautuksia on alalla tapahtunut. Suurten asiakasyritysten koetaan jarruttelevan panostuksia muotoilua edellyttäviin toimintoihin (esim. tilasuunnittelu) ja uusasiakashankinta on rajoitusten vuoksi vaikeaa. Asiakasyritysten konkurssiuhat huolettavat ja toteutuessaan vaikuttavat tilauksiin. Pitkät sopimuskaudet ja kumppanuuDET ovat olleet monille pelastus toistaiseksi, mutta kielteisten vaikutusten koetaan realisoituvan myöhemmin. Sellaisiakin alan toimijoita on, joille akuutti tilanne ei ole vaikuttanut. Taidekäsityön alaan kriisi vaikuttaa kyselyaineiston valossa muotoilualaa nopeammin. Erityisesti kivijalkakauppojen rajoitukset ja turistien puute vaikuttavat kesämyyntiin voimakkaasti.

Lisätietoja: Ornamo

Käsityökulttuurin alalla haasteet näyttäytyvät eri tavoin käsityötoiminnan eri sektoreilla. Yleisesti tilannetta pidetään erittäin haastavana sekä toiminnallisesti että taloudellisesti. Erilaiset markkinat, tapahtumat sekä messut ovat käsityöläisille merkittäviä, usealle jopa ainoita myyntikanavia. Tämän tyyppisen toiminnan keskeytymisen myötä ovat myyntitulot romahtaneet tai käytännössä jopa loppuneet. Yritysten toiminnan lopettamisista uumoiltiin vastauksissa. Joidenkin kohdalla myyntiä on voitu saada aikaan tilausmyynnillä, ja tilausmyyntiin toimintansa nojaavat yritykset ovat pystyneet jatkamaan osittain totutulla tavalla. Käsityötuotteita myyvien kivijalkamyymälöiden asiakasmäärät ovat pudonneet, kevään juhlaesongin myynti ei ole toteutunut aikaisempien vuosien tapaan ja turistien poissaolo näkyy yritysten myynneissä. Myymälöissä on supistettu aukioloaikoja tai ne on suljettu kokonaan ja työntekijöitä on jouduttu lomauttamaan. Osa yrityksistä on siirtänyt myyntiä nettikauppaan, mutta tuotot eivät ole samalla tasolla kuin kivijalkamyymälässä. Pienemmät toimijat kokevat, etteivät pärjää verkkokaupassa suurten toimijoiden kanssa. Koulutus- ja kurssitoiminnan osalta kaikki lähiopetus on peruttu, samoin valtaosa kesäkurseista, mikä vaikuttaa yritysten ja yhdistysten toimeentuloon.

Lisätietoja: Taitoliitto

Kulttuuritapahtumien osalta lähes kaikki kyselyyn vastaajat ovat yhdistys- tai säätiöpohjaisia toimijoita, joten tuloksissa korostuu voittoa tavoittelemattomien tahojen ylläpitämät festivaalit. Kevään aikana festivaaleja olisi ollut melko vähän, mutta kesäkaudelta käytännössä kaikki taide- ja kulttuurifestivaalit on peruttu heinäkuun loppuun asti ja suuri osa elokuun festivaaleista joko peruu tai on perumassa tapahtumansa. Tähän vaikuttaa erityisesti se, että mitä aikaisemmassa vaiheessa festivaali perutaan, sitä vähemmällä vaurioilla tapahtuma selviää. Epätietoisuus alalla on suurta, koska ei tiedetä missä vaiheessa yleisötilaisuuksia voidaan järjestää normaaliin tapaan. Epäselvyyttä aiheuttaa se, voidaanko tapahtumien peruminen tehdä selkeästi force majeure -olosuhteiden vallitessa vai onko syytä pelätä, että joku sopimusosapuoli alkaa vaatia korvauksia. Tämä on erityisesti elokuussa järjestettävien festivaalien ongelma. Tapahtumien peruminen vaatii työtä, minkä vuoksi suurin osa festivaaleista ei pysty lomauttamaan vakinaista henkilökuntaansa vielä tässä vaiheessa. Myöhemmin kesällä lomautukset tulevat olemaan tavallisia. Suurin vaikeus alalla on, että pääsylipputulojen osuus tuloista on kaikilla merkittävä (vaihtelee 40–90% välillä), ja nyt ne jäävät saamatta. Lisävaikeus on, että monet festivaalit olivat jo myyneet suuren määrän lippuja ennakkoon, ja peruutustilanteessa kuluttajalla on oikeus vaatia rahat takaisin. Vastaavasti ne festivaalit, jotka eivät vielä ole peruneet, eivät pysty arvioimaan paljonko yleisöä mahdollisesti tulee, jos festivaali halutaan tai uskalletaan koronasta riippumatta järjestää. Epävarmuutta lisää se, että erityisesti kansainvälisten taiteilijoiden liikkuvuudesta elokuussa ei ole mitään varmuutta. Festivaalien osalta on huomattavaa myös, että epävarmasta tilanteesta kärsii festivaaliorganisaatioiden lisäksi suuri määrä erilaisia alihankkijoita ja freelance-taiteilijoita. Erilaiset suoratoistopalvelut ovat monella peruutetulla festivaalilla käytössä, mutta niiden koetaan olevan laihoja korvikkeita niin festivaalikokemuksen kuin tulonhankinnankin kannalta.

Lisätietoja: Finland Festivals

Lastenkulttuurissa lastenkulttuurikeskukset arvioivat, että taloudellinen menetys niille on lähes neljä miljoonaa euroa kevään ja kesän aikana. Tämä on kolminkertaisesti se summa minkä ministeriö jakaa yleisavustuksina lastenkulttuurikeskuksille. Suurin osa lastenkulttuurikeskusten työntekijöistä työskentelee etänä. Osassa keskuksista henkilökunta on lomautettu kokonaan tai osittain. Osa on välttynyt lomautuksilta ja joitakin tärkeitä tuotantoja on pystytty siirtämään syksylle. Julkisen sektorin lastenkulttuurikeskukset ovat paremmassa asemassa, mutta yhdistys- ja säätiöpohjaiset keskukset ovat suurissa ongelmissa. Taloudellisten seikkojen lisäksi vastaajilla on huoli lapsista ja nuorista sekä heidän puuttavasta kulttuurikasvatuksesta. Kaikki kyselyyn vastanneet lastenkulttuurikeskukset tuottavat kulttuuria ja taidetta lapsille ja lapsiperheille digitaalisesti.

Lisätietoja: Lastenkulttuurikeskusten liitto

Ammatilliset museot eivät olleet tässä kyselyssä mukana. Museovirasto ja Suomen museoliitto toteuttivat yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa oman kyselynsä koronan vaikutuksista museoihin keväällä 2020. Kyselyn mukaan poikkeustilan vaikutukset museoille ovat huomattavat. Museorakennukset on määräaikaisesti suljettu yleisöiltä

ja museoiden yleisötilaisuudet peruttu toukokuun loppuun asti. Kohtaava yleisötoiminta on pysähdyksissä. Näyttelyhankkeita on keskeytetty ja palveluiden ostoa vähennetty. Museokohteiden sulkemisesta yleisöiltä aiheutuu museokentälle merkittävät taloudelliset vaikutukset. Kyselyyn vastanneiden museoiden arvion mukaan 31.5.2020 asti jatkuvan kiinniolon arvioidut taloudelliset vaikutukset ovat yli 5,1 miljoonaa euroa. Kun otetaan huomioon koko ammatillinen museokenttä, voidaan arvioida, että menetykset nousevat vähintään 7,25 miljoonaan euroon kevätkauden aikana. Summa on todellisuudessa vielä suurempi, sillä vastaajien joukosta puuttuu suuria museoita, joiden tuloista merkittävä osuus muodostuu yleisöpalvelutuloista. Taloudelliset menetykset muodostuvat pääosin pääsylipputulosten poisjäännistä, mutta merkittävä vaje syntyy myös museokauppatulojen laskusta, kahvila- ja ravintolatuloista, opastus- ja työpajatuloista, saamatta jäävistä tilavuokrista sekä tapahtumien ja tilaisuuksien tuloista. Vaikka museokohteet ovat kävijöiltä kiinni, museoiden työt eivät juuri ole vähentyneet. Museoiden työ jatkuu vaikka museorakennukset on tilapäisesti suljettu.

Lisätietoja: Museoliitto ja Museovirasto

Paikallismuseokohteet ovat suljettuina 31.5.2020 asti. Suurin osa paikallismuseoista on kuitenkin kesäkohteita, jotka avattaisiin vasta kesäkaudeksi vaihtelevasti kesäkuusta alkaen. Museoissa on muuta toimintaa yleisötyön ohella, ja vaikutukset tähän toimintaan ovat merkittävät. Suurin huolenaihe on kesän aukiolon toteutuminen. Seuraavaksi eniten vaikutuksia koettiin vastauksissa peruutettujen tapahtumien osalta. Ryhmävarausten ja -käyntien peruminen sekä kokousten peruuttaminen tai siirtäminen tuovat toimintaan epävarmuutta menetettyjen tulojen ohella.

Lisätietoja: Museovirasto ja Suomen Kotiseutuliitto

Seurantalojen toiminta on pääasiassa erilaisten tapahtumien ja juhlien järjestämistä sekä harrastusryhmien kokoontumista taloilla. Toiminta perustuu lähes kokonaan vapaaehtoisuuteen; joillakin suuremmilla taloilla saattaa olla muutama palkattu työntekijä. Poikkeusajan alkaessa talot on laitettu kiinni, ja toiminta on keskeytynyt. Talon kiinteät kulut juoksevat normaalisti, mutta tuloja ei ole, mikä ajaa suuren osan toimijoista talousvaikeuksiin. Varsinkin pienillä paikkakunnilla seurantalot ovat usein ainoita yhteisiä tiloja, joissa voi järjestää tilaisuuksia ja kulttuuritapahtumia. Toiminnan loppuminen asettaa myös talojen rakennusperinnön uhatuksi. Seurantalojen ylläpitoon käytettävät tulot ovat lähinnä vuokratuloja (tilojen vuokraaminen juhliin, tapahtumiin, harrastusryhmille jne.), ja suurelle osalle kesä on tärkein sesonki. Joillain suurilla taloilla voi olla vuokrattavaa liiketilaa, mutta vuokralaisten vaikean taloudellisen tilanteen takia vuokria on jouduttu alentamaan tai osa vuokralaisista joutuu irtisanomaan sopimuksen.

Lisätietoja: Suomen kotiseutuliitto

Taiteen perusopetuksessa harrastajat ja heidän perheensä ovat suhtautuneet kyselyn perusteella etäopetukseen pääsääntöisesti positiivisesti. Alalla kuitenkin katsotaan, että

oppilaaksi ilmoittautuvien määrä laskee syksyllä radikaalisti, mikäli lähiopetusta ei voida järjestää syyslukukauden alkaessa. Oppilasmaksut muodostavat keskeisen osan toiminnan rahoituksesta. Tuleviin oppilasmääriin tulee heijastumaan mm. perheiden heikentynyt taloustilanne. Ennen koronakriisiä maksuhojennuksia tarjosi yli 70% ja vapaaoppilaspaikkoja yli 40% taiteen perusopetuksen oppilaitoksista (OPH: Taiteen perusopetus 2020). Tarve maksuhojennuksille kasvaa. Taiteen perusopetusta ei siitä annetun lain mukaan voi järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi ja oppilasmaksujen on oltava kohtuullisia. Kuntatalouden heikentyminen vaikeuttaa taiteen perusopetuksen järjestämistä. Kunnat rahoittavat taiteen perusopetusta noin 90 miljoonalla ja valtio noin 86 miljoonalla eurolla vuosittain. Tuntiperusteista valtionosuutta saavista 139 oppilaitoksesta noin puolet on kuntien ylläpitämiä. Kunnat tukevat myös useimpia niistä oppilaitoksista, jotka eivät saa valtiolta tukea toimintaansa. Taiteen perusopetuksen oppilaitokset työllistävät tuhansia eri taiteenalojen ammattilaisia. Jo nyt on tiedossa, että syksy tuo tullessaan lisää lomautuksia ja leikkauksia sekä kuntien järjestämään että rahoittamaan taiteen perusopetukseen. Monet taiteen perusopetuksen oppilaitokset järjestävät myös kerhoja kouluissa ja päiväkodeissa. Taloudellisen riskin kantaa usein palvelun tarjoaja. TPO-liiton kyselyyn vastanneista oppilaitoksista 59% ilmoitti, että kunnat eivät maksa jo tilaamistaan kerhoista, joita ei kevään aikana ole voitu toteuttaa. Työnantajakulut jo palkatuista kerhojen vetäjistä jäivät taiteen perusopetuksen oppilaitosten harteille. Suuri osa oppilaitoksista järjestää erilaista toimintaa myös kesällä. Alkukesän toiminta on jo pitkälti peruttu, joten kesäkauden tuotot jäävät pitkälti saamatta.

Lisätietoja: Taiteen perusopetusliitto

Kulttuuri-instituutit siirtyivät koronakriisiin alkuvaiheessa kokonaan tai osittain etätöihin. Vastausten perusteella siirtyminen etätöihin on sujunut mutkattomasti. Osa henkilökunnasta siirtyi Suomeen ja osa jäi kohdemaihin. Instituuttien toimistot, näyttelytilat, kirjastot ja muut yleisötilat ympäri maailmaa suljettiin paikallisten viranomaisten ohjeita noudattaen. Vastauksista ilmenee, että kohdemaan tilanne sekä paikallisten viranomaisten määräämät toimenpiteet ovat luoneet eri instituuteille varsin erilaiset edellytykset toiminnan jatkamiseen. Myös tie ulos kriisistä näyttäytyy erilaisena kohdemaasta riippuen. Kaikkien instituuttien keväälle suunniteltu ohjelma jouduttiin pikaisesti perumaan tai siirtämään, osa muutettiin digitaaliseksi. Peruuntuneiden näyttelyiden tilalle on suunniteltu verkkonäyttelyitä. Myös seminaareja ja muita yleisötapahtumia on pidetty verkossa. Kokoontumiskiellot ja matkustusrajoitukset ovat näin ollen pakottaneet instituutteja kehittämään uusia toimintamuotoja. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit käynnistivät yhteisen Together Alone -hankkeen koronakriisin alkuvaiheessa. Ohjelmahaun tavoitteena on tukea taiteilijoiden toimeentuloa kriisitilanteessa ja edesauttaa kansainvälisen yhteistyön jatkumista eri taiteenaloilla. Hankkeeseen käytetään varoja, joita vapautuu peruuntuneen muun toiminnan myötä.

Lisätietoja: Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ry

8 Poikkeusoloissa kehitettävät uudet digitaaliset ja muut palvelut

Valtakunnallisten taiteenaloistaisten järjestöjen laatimissa yhteenvedoissa todettiin, että taiteen eri aloilla digitaalisia palveluita kehitetään poikkeusolojen aikana tai toiminnassa hyödynnetään aktiivisesti jo käytössä olevia ratkaisuja.

Musiikin toimialalla useimpien vastaajien kohdalla digitaaliset palvelut tarkoittavat ennen kaikkea konserttien ja tapahtumien striimausta tai musiikkituotantojen teknistä toteutusta etänä. Ansaintalogiikan koetaan olevan heikko, mutta digitaaliset palvelut (livestriimit, tallennetut konsertit, lyhyet videotervehdykset, haastattelut somekanavilla) ovat tärkeitä yleisölle. Kyseessä on näkyvyyden tavoittelu ja yleisökontaktin ylläpito, ei varsinaisesti tuloja tuovaa toimintaa. Striimaukset myös työllistävät vakituista muusikkohenkilökuntaa poikkeustilanteessa. Orkesterit ovat siirtäneet cd-levyjen myyntiä verkkokauppaan, tehneet podcasteja ja kehittäneet mobiilisovelluksia.

Museoviraston ja Suomen museoliiton kyselyyn vastanneissa museoissa on mietitty vaihtoehtoisia palveluita poikkeusolojen ajalle. Museot mainitsivat erityisesti erilaisia digitaalisia palveluita, kuten verkkonäyttelyitä, verkkosivujen kehittämistä, kokoelmien ja aineistojen avaamista verkossa, videoita, mobiiliopastuksia, Kysy museolta -palvelu, sosiaalisen median eri kanavat, verkkokauppa, striimattuja luentoja ja opastuksia. Lisäksi mainittiin mm. näyttelyiden vieminen kaupungille näyteikkunoihin, asiantuntijapalveluiden tarjoaminen etänä, tehtäviä kouluille, nykydokumentointeja, blogit ja podcastit. Yleisötyö on aktiivisesti etsinyt uudet kanavat niissä museoissa, joissa henkilöresursseihin ei ole koskettu.

Näyttämötaide, sirkustaide ja tanssitaide pyrkivät myös olemaan digitaalisesti läsnä yleisölleen ja tärkeänä nähdään yleisösuhteen ylläpitäminen – nyt digitaalisesti muodossa – tarjoamalla katsojille esitysten livestriimauksia, kehittämällä uusia digitaalisia esitys- ja muita teos- ja sisältökonsepteja ja toisaalta omia digitaalisia toimintatapoja. Nämä sisällöt ovat pääosin olleet ilmaisia, eivätkä digitaaliset palvelut ole toistaiseksi tuoneet tuloja toimijoille. Sirkus- ja tanssitaiteen opetuksessa on siirrytty etäopetukseen ja uusia oppimisympäristöjä on otettu käyttöön. Digitaalisessa opetuksessakin koulujen itse tuottamat omat sisällöt joutuvat kilpailemaan runsaan globaalin ilmaistarjonnan kanssa.

Taiteen perusopetuksen oppilaitoksista valtaosa siirtyi etäopetukseen nopeasti rajoitustoimien alkaessa. Alalla on tehty paljon töitä etäopetuksen kehittämisessä. Valmiudet olivat eri taiteenaloilla ja eri oppilaitoksissa hyvin erilaiset. Esim. pohjoisessa, jossa välimatkat ovat pitkät, on etäopetusta annettu jo aiemmin. Moni on todennut, että nyt syntyneitä

käytäntöjä kehitetään edelleen ja niitä hyödynnetään myös jatkossa lähiopetusta tukevana elementtinä.

Lastenkulttuurin saralla toteuttamatta jäänyttä toimintaa on korvattu luomalla taide ja kulttuurisisällöistä koostuva harrastakotona.fi -sivusto kotona harrastamiseen lapsille, nuorille ja perheille sekä opettajille. Harrastakotona.fi -sivuston lisäksi on kehitetty ja tuotettu omia digitaalisia sisältöjä merkittävästi. Näkyvimvät näistä ovat Konserttikeskuksen lastenmusiikin livekonsertit ja Hämeenlinnan ARXin lastenkulttuurikeskuksen digitaaliset sisällöt.

Kirjallisuuden alalla uusina digitaalisina tai muina palveluina mainittiin mm. kirjoittajakoulutukset netissä, webinaariluennot, digitaaliset/digitaaliavusteiset kirjailijavierailut, livestriimaukset, kirjan julkistus (markkinointi ja myynti) netissä, kokoontumiset etäyhteyksillä, kirjailijoiden yhteinen youtube-kanava, verkkomyynnin tehostaminen ja sometaide.

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVESTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN: 978-952-287-902-8 PDF
ISSN: 2490-0966 PDF